

Bibliografia

1. Klim – Klimaszewska, A. (2005). *Pedagogika Przedszkolna*. Warszawa: Polski Instytut Wydawniczy.
2. Sufa, B. (2016). *Zabawa – potrzeba i konieczność w rozwoju dziecka. Zabawy i zabawki*. Kielce: Wydawnictwo Muzeum Zabawy i Zabawek w Kielcach.
3. Gruszczyk – Kolczyńska, E. (2016). *Starsze przedszkolaki. Jak skutecznie je wychować i kształcić w przedszkolu i w domu*. Kraków: Wydawnictwo Bliżej Przedszkola.
4. Korczak, J. (2012). *Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
5. Maciejewska – Mroczek, E. (2012). *Mrówcza zabawa. Współczesne zabawki a społeczne konstruowanie dziecka*. Kraków: Universitas.
6. Zarzecki, L. (2012). *Teoretyczne podstawy wychowania Teoria i praktyka w zarysie*. Jelenia Góra: Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa w Jelenie Górze
7. Łąkowski, R. (1982). *Encyklopedia popularna PWN*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe
8. Asyngier – Kozieł, A. (2006). *Zabawa jako metoda wychowania teatralnego dzieci*. W: red. Kędzior – Niczyporuk, E. *Pedagogika zabawy w edukacji kulturalnej*. Lublin: Klanza.
9. Reddy, L. A. (2014). *Rozwijanie umiejętności społecznych dziecka. Interwencje przez zabawę*. Warszawa: PWN.
10. Kubinowski, D. (2006). *Taniec jako forma zabawy*. W: red. Kędzior – Niczyporuk, E. *Pedagogika zabawy w edukacji kulturalnej*. Lublin: Klanza.

DYSLEXIA RISK IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN RYZYKO DYSLEKSJI U DZIECI W WIEKU WCZESNOSZKOLNYM

Kujda D.

Institute of Pedagogy, University of Rzeszow, Poland

The article concerns the risk of dyslexia among students of the second grades of primary school. The research was devoted to second-year students from one of Rzeszów schools. The first part of this article explains the term Risk of Dyslexia, the causes, symptoms, and diagnosis of children and working with them. The own research is described in the second part. The aim of the study was to determine the risk of dyslexia in second-year primary school students. The results show that from the group of 50 people studied, 70% of the respondents are in the no-risk group, and 30% are in the sphere of occurrence. Studies have also shown that boys are more likely than girls to be at risk of dyslexia in all development spheres.

Keywords: dyslexia risk, dyslexia, Dyslexia Risk scale.

Artykuł dotyczy występowania ryzyka dysleksji wśród uczniów klas drugich szkoły podstawowej. Badania poświęcone były uczniom klas drugiej jednej z rzeszowskich szkół. Pierwsza część artykułu dotyczy wyjaśnienia terminu Ryzyko Dysleksji, przyczyn, objawów i diagnozy dzieci i pracy z nimi. W drugiej części zostały opisane badania własne. Celem badań było określenie ryzyka dysleksji u uczniów klas drugich szkoły podstawowej. Wyniki pokazują że z badanej 50 osobowej grupy 70% badanych jest w grupie braku ryzyka, a 30 % znajduje się w sferze występowania. Badania pokazały również że chłopcy są bardziej niż dziewczynki narażeni na występowanie Ryzyka Dysleksji we wszystkich sferach rozwojowych.

Słowa kluczowe: Ryzyko dysleksji, dysleksja, skala Ryzyka Dysleksji.

Wstęp. Zagadnienie dotyczące ryzyka dysleksji u dzieci w wieku wczesnoszkolnym, to bardzo szeroki i ciekawy temat który pokazuje z jakimi problemami borykają się uczniowie edukacji wczesnoszkolnej. Dla wszystkich dzieci rozpoczęcie etapu nauki w szkole podstawowej to niezwykle duże przeżycie, zmiana środowiska, czas zdobywania nowej wiedzy. Jest to również czas, w którym pojawiają się pierwsze trudności szkolne, dziecko napotyka przeszkody i problemy. Niezwykły jest fakt funkcjonowania różnych dzieci w tym samym środowisku, uczenia się i odkrywania świata w ten sam sposób, a jednocześnie w każdym wypadku indywidualnie. Głęboka analiza problemu jakim jest ryzyko dysleksji pokazuje, że startując z jednego miejsca nie zawsze można dojść tak samo daleko, w jednakowym czasie.

Każde dziecko ma swoją wyjątkową i niepowtarzalną osobowość. Zdarzają się takie dzieci, u których pojawiają się różnego rodzaju problemy. Jednym z nich jest występowanie ryzyka dysleksji. Na początkowych etapach nauki dzieci osiągają różny stopień rozwoju, jedne rozwijają się szybciej, inne potrzebują trochę więcej czasu na opanowanie niektórych czynności. Niektórzy uczniowie napotykają na liczne kłopoty z opanowaniem podstawowych zadań szkolnych. Największą trudność sprawia im nauka czytania i pisanie. Pomimo systematycznej i ciężkiej pracy efektów nie widać, a dziecko ma coraz większe braki w nauce i w coraz większym stopniu nie opanowuje technik czytania i pisanie. Gdy rodzic lub nauczyciel zauważają tego typu problemy podejmują odpowiednie kroki, by zdiagnozować przyczynę kłopotów dotyczących dziecko. Ważne jest, aby odpowiednio szybko zareagować i podjąć działania wspomagające dziecko. Najlepszym sposobem na zdiagnozowanie ryzyka dysleksji jest poddanie dziecka badaniu Skalą Ryzyka Dysleksji autorstwa Marty Bogdanowicz. Badanie takie daje jasny obraz tego, czy dane dziecko boryka się z problemem ryzyka dysleksji. Dodatkowo w skali wyodrębnione są sfery rozwoju, których ryzyko dysleksji może dotyczyć i diagnozuje się, w jakim stopniu dana sfera jest opóźniona.

Pojęcie ryzyka dysleksji, to specyficzne trudności w uczeniu się. Ryzyko dysleksji - zagrożenie wystąpienia trudności w czytaniu i pisaniu o specyficznym charakterze” (Bogdanowicz, 2012, s. 50 Zaburzenie to dotyczy dzieci rozwijające się na odpowiednim poziomie, w prawidłowy sposób. Trudności nie są uwarunkowane wadami narządów zmysłów lub brakiem właściwej opieki w szkole czy w domu (Krasowicz - Kupis, 2019, s. 214) „Dysleksja to specyficzne trudności w nauce czytania u dziecka o prawidłowym rozwoju intelektualnym, które mimo własnych starań i właściwych metod dydaktycznych szkoły znacznie odbiega stanem swych umiejętności czytania od poziomu osiąganego w jego wieku i na

danym etapie edukacyjnym” (Mickiewicz, 2011, s. 37). Aby dogłębnie zrozumieć temat trzeba zwrócić uwagę na przyczyny występowania tego zjawiska, które obserwuje się już przed rozpoczęciem nauki szkolnej. Przyczyną specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu jest nieharmonijny rozwój psychomotoryczny dziecka. Oznacza to, że jedne funkcje rozwijają się prawidłowo, a nawet lepiej niż u przeciętnych dzieci, a inne są nieco opóźnione. Zaburzenia dotyczą przede wszystkim funkcji poznawczych (Radwańska, 2017, s. 16). Kolejnym elementem są objawy, czyli zachowania przejawiające symptomy ryzyka dysleksji. Najogólniej ujmując objawy ryzyka dysleksji zaczynają się od nieharmonijnego rozwoju dziecka, opóźnienia rozwoju funkcji, które są odpowiedzialne za rozwój podstaw uczenia się czytania i pisania. Przejawiają się one w nieprawidłowościach rozwoju takich funkcji jak: pominięcie w rozwoju ruchowym raczkowania; zaburzenia mowy, czyli nieprawidłowa wymowa, zniekształcanie wypowiedzianych dłuższych wyrazów, mały zasób słów, ubogie wypowiedzi, dużo błędów gramatycznych; opóźnienia percepcji i pamięci słuchowej; opóźnienia percepcji i pamięci wzrokowej; zaburzenia motoryki małej i dużej; opóźniony rozwój lateralizacji; znaczące opóźnienia w rozwoju czynności poznawczych i ruchowych oraz ich wzajemnej integracji (Pecyna, 2011, s. 33-34).

Ostatecznym elementem stwierdzenia ryzyka dysleksji jest odpowiednia diagnoza, która otwiera drogę do dalszej pracy. Diagnoza to rozpoznanie badanego stanu rzeczy. Aby trafnie postawić diagnozę trzeba zgromadzić bardzo dużo danych, które później musi przeanalizować zespół specjalistów. „(...) diagnoza powinna mieć charakter wieloaspektowy (tj. medyczny, pedagogiczny, logopedyczny, psychologiczny, społeczny)” (Rudzińska-Rogoża, za: Bogdanowicz, 2001, s. 17).

Należy zwrócić uwagę na zagadania powiązane z pracą z dzieckiem ryzyka dysleksji, nie tylko w szkole, ale również w domu i w poradniach psychologiczno – pedagogicznych. W pracy z dzieckiem dyslektycznym należy zwrócić uwagę na wychwycenie trudności i pracę nad nimi w okresie przygotowującym do następnego etapu. (Nosowska, Kreczman - Madej, 2010, s. 40). „W nauczaniu dzieci dyslektycznych najskuteczniejsze jest nauczanie polisensoryczne, czyli uczenie z zaangażowaniem wielu zmysłów naraz: słuchu, wzroku, dotyku i kinestezji (czucia ruchu)” (Bogdanowicz, 1994, s. 85). Praca z takimi dziećmi jest niezwykła i trudna, jak ich niezwykłe i wyjątkowe potrzeby. Wymaga wiele zaangażowania, chęci i cierpliwości ze strony wszystkich osób z najbliższego otoczenia dziecka. Aby uzyskać jak najwyższe wyniki należy stosować odpowiednie metody i ćwiczenia. Wszystko uzależnione jest od indywidualnych predyspozycji dziecka i tempa, w jakim ono się rozwija. Ważna jest również tematyka środowiska rodzinnego i roli rodziców w sukcesywnej i żmudnej pracy z dzieckiem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Rodzice muszą być świadomi faktu, iż w wychowaniu i nauczaniu dzieci obowiązuje: „Zasada walizki: Ile włożymy, tyle wyjmijemy” (Bogdanowicz, 2007, s. 12).

Artykuł jest inspiracją do pogłębiania wiedzy, w kręgu tematycznym dotyczącym ryzyka dysleksji. Prezentowany temat jest niezmiernie ważny zarówno dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, ale również rodziców dzieci w wieku poprzedzającym naukę i tych, które uczęszczają do przedszkola lub szkoły, by mogli odpowiednio wcześniej zauważyć problem i udzielić odpowiedniej pomocy dzieciom.

Aby zrozumieć omawiane kwestie w praktyce zostały przeprowadzone badania. „Metodologia jest nauką, która łączy naukowców w badaniach” (Maszke, 2008, s. 44). Badania pedagogiczne w dużym stopniu określane są przez cele jakim służą. „Podstawowym celem nauki jest poznanie prawdy - tj. zdobycie dającej się zweryfikować wiedzy, umożliwiającej wyjaśnienie, przewidywanie i zrozumienie interesujących nas zjawisk” (Maszke, 2004, s. 20). **Celem** podjętych badań było określenie stopnia ryzyka dysleksji u uczniów klas drugich szkoły podstawowej. Przedmiotem badań jest najczęściej to, co łączy lub dzieli poszczególne elementy, a więc fakty, zjawiska lub procesy (Pilch, Bauman, 2001, s. 23). **Przedmiotem** prezentowanych badań uczyniono zjawisko ryzyka dysleksji oraz jego stopień nasilenia u uczniów edukacji wczesnoszkolnej. W szczegółowym ujęciu skoncentrowano się na stopniu ryzyka dysleksji w zakresie: motoryki (małej i dużej), funkcji wzrokowych, funkcji językowych (percepcji i ekspresji) oraz uwagi. Hipotezy nie zostały postawione. Kolejną istotną kwestią podjęcia badań jest sformułowanie problemów badawczych. „Problem badawczy to tyle, co pewne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie” (Nowak, za: Maszke, 2004, s. 20).

Problem główny: Jaki jest stopień ryzyka dysleksji u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym? **Problemy szczegółowe:**

1. Jaki jest stopień motoryki małej u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym?
2. Jaki jest stopień motoryki dużej u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym?
3. Jaki jest stopień funkcji wzrokowych u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym?
4. Jaki jest stopień funkcji językowych w zakresie percepcji u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym?
5. Jaki jest stopień funkcji językowych w zakresie ekspresji u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym?
6. Jaki jest stopień uwagi u badanych uczniów w wieku wczesnoszkolnym.

Narzędzie wykorzystane do badań to Skala Ryzyka Dysleksji opracowana przez Martę Bogdanowicz. „Skala Ryzyka Dysleksji (SRD) to bardzo proste narzędzie diagnostyczne, którego celem jest wczesne wykrycie symptomów wskazujących na możliwość wystąpienia dysleksji rozwojowej, czyli specyficznych trudności w czytaniu i opanowaniu poprawnej pisowni” (Bogdanowicz, 2012, s. 115). To narzędzie którego celem jest wczesne wykrycie symptomów wskazujących na możliwość wystąpienia dysleksji rozwojowej. Kwestionariusz Skali Ryzyka Dysleksji zawiera 21 stwierdzeń. Dla jednego dziecka przypada jeden arkusz (Bogdanowicz, 2012, s. 117).

Badania przeprowadzono w lutym 2021 roku. Założono, że badania będą przeprowadzone na terenie miasta Rzeszowa. Obecna sytuacja nie sprzyjała organizacji takich badań, kilka szkół odmówiło wzięcia w nich udziału przez panujące obostrzenia i reżim sanitarny. Zgodę na przeprowadzenie badań uzyskano w jednej Szkole Podstawowej w Rzeszowie, w klasach drugich. Ze względu na charakter badań, kluczowym aspektem było pozyskanie do współpracy nauczycieli, którzy mieli za zadanie dokonać indywidualnej diagnozy uczniów za pomocą Skali Ryzyka Dysleksji. Dwie nauczycielki podjęły się tego zadania, dzięki czemu przebadano dzieci z dwóch klas edukacji wczesnoszkolnej, a konkretnie z klas drugich. Przed rozpoczęciem badań przedyskutowano z nauczycielkami cel badań, narzędzia badawcze oraz zasady sposobu badania Skalą Ryzyka Dysleksji. Zwrócono uwagę, że diagnozą objęte będą tylko te dzieci, u których nie stwierdza się niepełnosprawności intelektualnej, schorzeń neurologicznych, lub innych poważnych deficytów, które mogłyby mieć istotne znaczenie na występowanie trudności w czytaniu i pisaniu. Nauczycielki zapoznano z instrukcją i sposobem badania. Ustalono, że wypełnią one arkusze SRD, natomiast opracowanie wyników i ich interpretacja pozostaje po stronie osoby inicjującej badania. Nauczycielki otrzymały arkusze Skali Ryzyka Dysleksji.

Narzędzia badawcze złożono nauczycielkom na początku lutego 2021 roku. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami arkusze SRD i ankiety odebrano pod koniec lutego tego samego roku. Analiza wyników badań własnych została przeprowadzona w marcu i kwietniu 2021 roku.

Badania zostały przeprowadzone na terenie Rzeszowa w Szkole Podstawowej. Przebadana grupa to dzieci z dwóch klas drugich. Nauczycielki, które wykonywały badania mają cały czas styczność z dziećmi. Bardzo dobrze je znają i są w stanie dokładnie określić, na jakim poziomie rozwoju znajduje się dane dziecko. Badanie przeprowadziły wychowawczynie dwóch klas. W klasie 2 C uczy się obecnie 13 chłopców i 12 dziewczynek. W klasie 2 A uczy się 14 chłopców i 11 dziewczynek. Łącznie badana grupa liczyła 50 uczniów, w tym 27 chłopców i 23 dziewczynki.

Przeprowadzone badania miały na celu określenie stopnia ryzyka dysleksji u uczniów klas drugich w szkole podstawowej.

W badaniu wzięło udział 50 uczniów klas drugich. Grupa dziewczynek liczyła 23 uczennice (46,0%) i 27 chłopców (54,0 %). Badania przeprowadzono w celu dokonania oceny występowania zagrożeniem ryzykiem dysleksji oraz określenia, w jakim stopniu to ryzyko występuje.

Wyniki uzyskane w badaniu Skalą Ryzyka Dysleksji można przedstawić na dwa sposoby. W pierwszej kolejności będą zaprezentowane ogólne wyniki występowania ryzyka dysleksji. Spośród 50 przebadanych dzieci u 35 (70,0%) stwierdzono brak ryzyka dysleksji, a u pozostałych 15 uczniów (30,0%) stwierdzono ryzyko występowania dysleksji. Analizując stopień ryzyka, u 3 dzieci (6,0%) stwierdzono pograniczne ryzyko, zaś u 7 dzieci (14,0%) umiarkowane ryzyko. Wysoki poziom ryzyka dysleksji zaobserwowano u 5 badanych (10,0%).

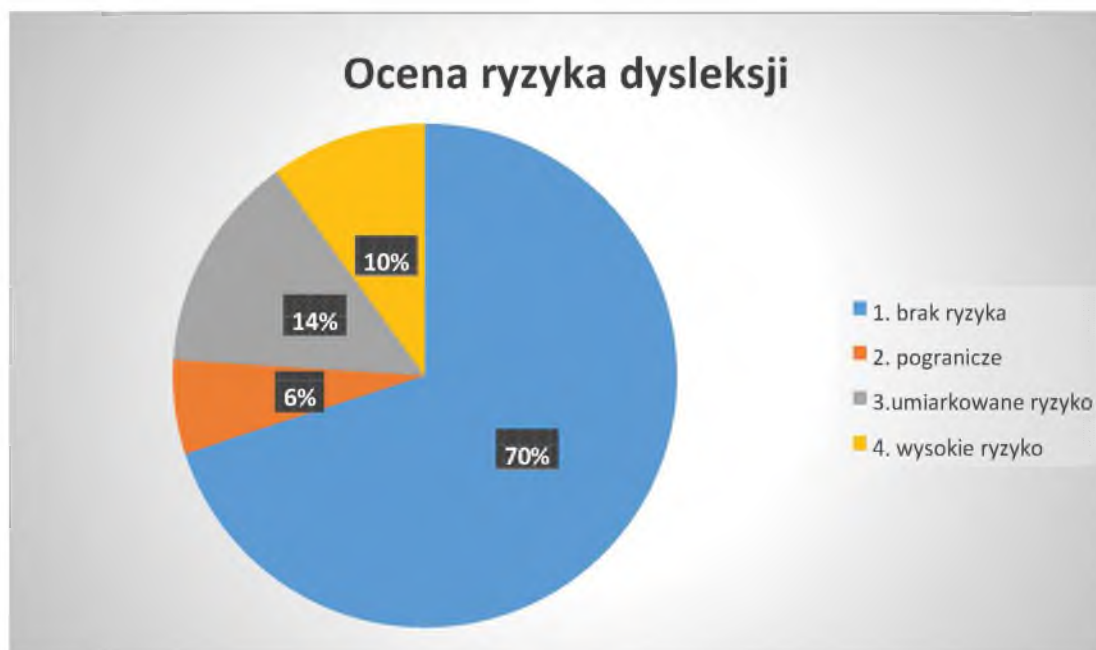
Zdiagnozowano, że wśród dzieci ryzyko dysleksji częściej występowało u chłopców (11 uczniów – 22,0%) niż w przypadku dziewczynek (4 uczennice – 8,0%). Przy czym u 3 uczniów (6,0%) stwierdzono występowanie ryzyka dysleksji na pograniczu. Dziewczynki nie znalazły się w tym przedziale. Wynik w przedziale umiarkowanym wystąpił u 7 dzieci (14,0%), w tym u 6 chłopców (12,0%) i jednej dziewczynki (2,0%). Pięciu uczniów (10,0%) cechuje wysoki stopień ryzyka dysleksji, a konkretnie 3 dziewczynki (6,0%) oraz 2 chłopców (4,0%). Wyniki zaprezentowano w tabeli 1 i na wykresie 1 z przedstawieniem poziomu wystąpienia ryzyka dysleksji, pośród badanych dzieci, z podziałem na płeć oraz stopień ryzyka.

Tabela 1

Ogólna ocena ryzyka dysleksji wśród badanych dzieci w zależności od płci i stopnia ryzyka

Płeć	Brak ryzyka		Występowanie ryzyka							
			Pograniczne		Umiarkowane		Wysokie		Łącznie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Chłopcy	16	32,0%	3	6,0%	6	12,0%	2	4,0%	11	22,0%
Dziewczynki	19	38,0%	0	0%	1	2,0%	3	6,0%	4	8,0%
Razem	35	70,0%	3	6%	7	14,0%	5	10,0%	15	30,0%

Wyniki zostały również przedstawione na wykresie kołowym, wykres obrazuje w sposób graficzny procent występowania danego ryzyka u dzieci.

Wykres 1 - Ogólna ocena ryzyka dysleksji wśród badanych uczniów

Dokładna analiza uzyskanych wyników wymaga przyglądnięcia się bliżej poszczególnym sferom rozwoju, takim jak: motoryka mała i duża, funkcje wzrokowe, funkcje językowe (percepcja, ekspresja), uwaga.

Otrzymane wyniki w grupie chłopców, w zakresie motoryki małej i dużej obrazują brak ryzyka dysleksji u 18

СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ПЕРСПЕКТИВИ І ЗДОБУТКИ

badanych chłopców (66,06%). Jednakże 9 uczniów (33,33%) narażonych jest na wystąpienie dysleksji rozwojowej. Świadczy o tym umiarkowane ryzyko dysleksji zdiagnozowane u 3 uczniów (11,11%), a także wysokie ryzyko dysleksji stwierdzone u kolejnych

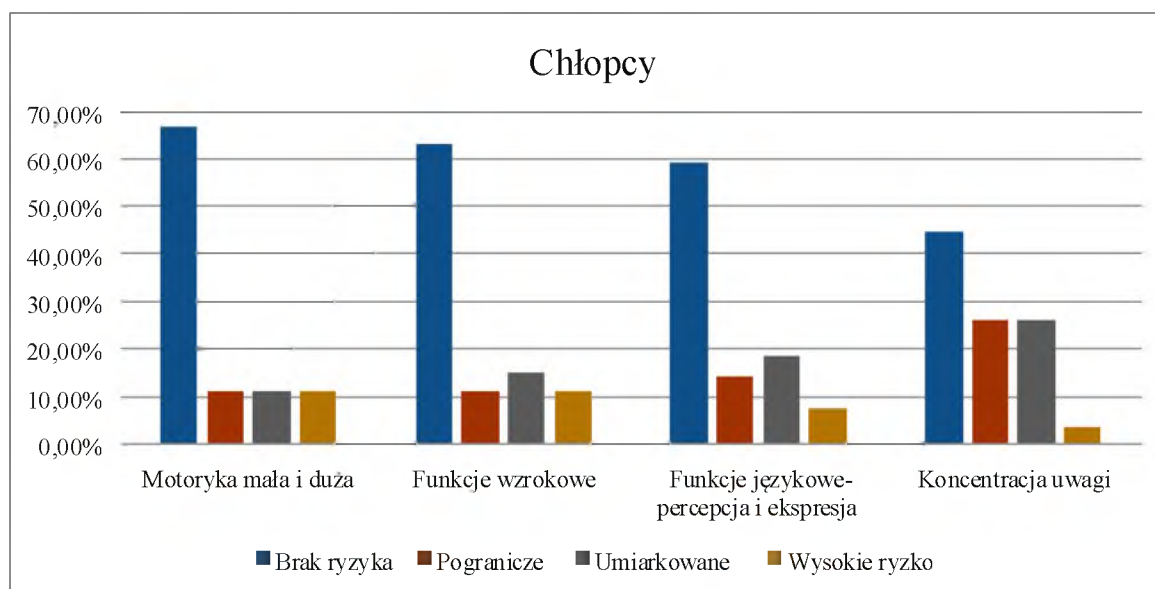
3 badanych chłopców (11,11%). Trzech innych chłopców (11,11%) osiągnęło wynik znamionujący występowanie pogranicza dysleksji rozwojowej. Dziesięciu badanych uczniów (37,03%) doświadcza różnych dysfunkcji w obszarze funkcji wzrokowych. Stopień umiarkowany dotyczył 4 badanych (14,81%), zaś wysokie ryzyko dysleksji (11,11%) chłopców. Pogranicze występowania tego zjawiska także objęło 3 chłopców (11,11%). Brak ryzyka dysleksji w zakresie funkcji wzrokowych dotyczy 17 chłopców (62,9%). Wyniki uzyskane w sferze językowej – percepcja i ekspresja pokazują, że 16 chłopców (59,25%) mieści się w braku ryzyka dysleksji, aczkolwiek już pogranicze tego ryzyka obserwuje się u 4 badanych (14,27%). Stopień umiarkowany zaobserwowano w grupie 5 uczniów (18,51%), a wysokie ryzyko dotknęło 2 uczniów (7,04%). A zatem, ryzyko dysleksji w sferze funkcji językowych zdiagnozowano u 11 badanych chłopców (40,74%). W zakresie koncentracji uwagi 12 chłopców (44,44%) nie wykazuje symptomów ryzyka dysleksji. Należy podkreślić, że takie ryzyko zauważono aż wśród 15 uczniów (55,55%). I tak, pogranicze ryzyka w sferze koncentracji uwagi wystąpiło u 7 chłopców (25,09%). Również 7 innych uczniów (25,92%) cechuje się umiarkowanym stopniem ryzyka. Jedno dziecko ma stwierdzone wysokie ryzyko (3,07%). Badanie w tym zakresie z podziałem na płeć pokazało jaki odsetek ryzyka występuje wśród chłopców tylko w ich grupie (zob. tabela 2).

Tabela 2

Rozkład występowania ryzyka dysleksji w poszczególnych podskalach wśród badanych chłopców – wersja ogólna

Płeć		CHŁOPCY									
		Brak ryzyka		Występowanie ryzyka							
				Pogranicze		Umiarkowane		Wysokie		Łącznie	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1.	Motoryka mała i duża	18	66,6%	3	11,11%	3	11,11%	3	11,11%	9	33,33%
2.	Funkcje wzrokowe	17	62,96%	3	11,11%	4	14,81%	3	11,11%	10	37,03%
3.	Funkcje językowe-percepcja i ekspresja	16	59,25%	4	14,27%	5	18,51%	2	7,4%	11	40,74%
4.	Koncentracja uwagi	12	44,44%	7	25,92%	7	25,92%	1	3,7%	15	55,55%

Wyniki zostały również przedstawione na wykresie, który obrazuje w sposób graficzny procent występowania ryzyka dysleksji w grupie badanych chłopców (zob. wykres 2).

Wykres 2 - Występowanie ryzyka dysleksji wśród badanych chłopców

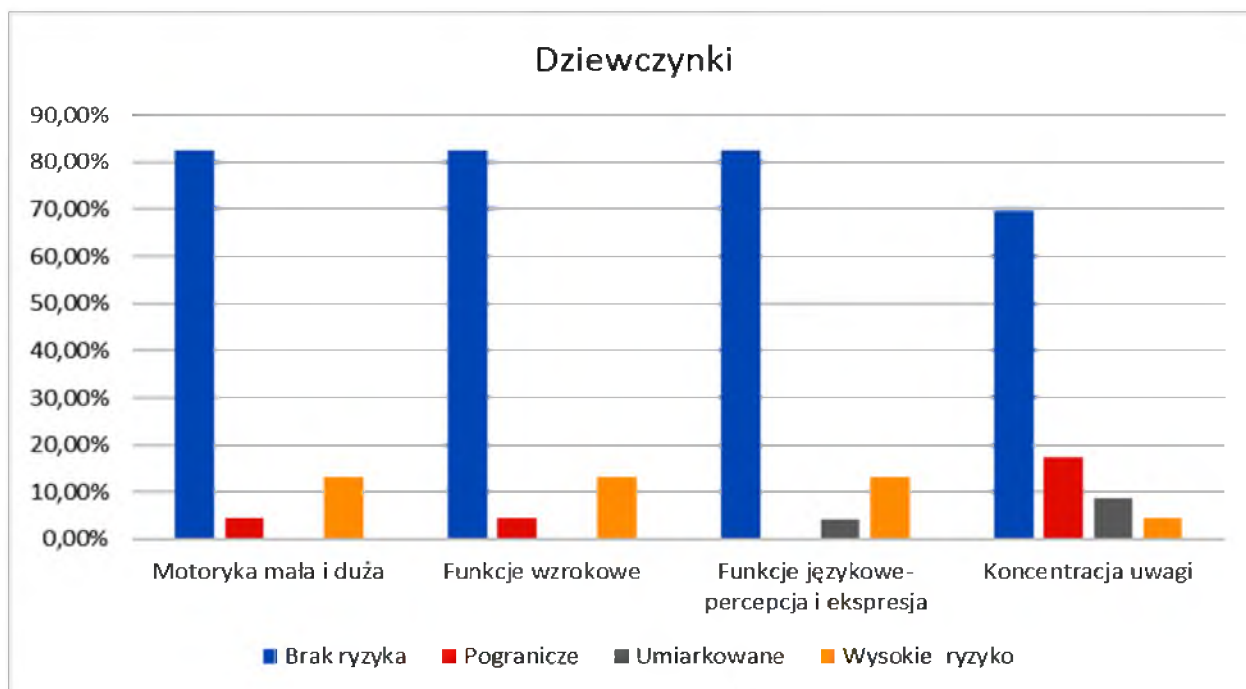
Zdecydowana większość badanych dziewczynek nie wykazuje ryzyka występowania dysleksji rozwojowej. Pomimo tego, w każdej ze sfer rozwojowych zaobserwowano uczennice z symptomami zagrożenia pojawienia się specyficznych trudności w uczeniu się. Identyfikacja wyników obrazujących występowanie ryzyka dysleksji wśród dziewcząt stwierdzono w sferze motoryki małej i dużej oraz w sferze funkcji wzrokowych. I tak, w każdej ze sfer zdiagnozowano po 3 uczennice (13,04%) przejawiające wysoki stopień ryzyka oraz pojedyncze przypadki pogranicza ryzyka. W związku z tym, 19 uczennic (82,60%) nie przejawia ryzyka dysleksji w zakresie motoryki małej i dużej oraz tyle samo badanych nie

przejawia ryzyka dysleksji w sferze funkcji wzrokowych. Wyniki uzyskane w sferze językowej – percepcji i ekspresji pokazują, że podobnie, jak w zakresie funkcji wzrokowych i motorycznych 19 uczennic (82,06%) nie wykazuje symptomów charakterystycznych dla ryzyka dysleksji. Jednakże jedna dziewczynka posiada stopień umiarkowany występowania opisywanego zjawiska, a 3 uczennice (13,00%) przejawiają wysokie zagrożenie ryzykiem dysleksji. Koncentracja uwagi to sfera z największym odsetkiem występowania ryzyka dysleksji w badanej grupie dziewczynek (7 uczennic- 30,43%). Pogranicze ryzyka dysleksji objęło 4 badane (17,39%), umiarkowane ryzyko dysleksji ogniskuje się na dwóch dziewczynkach (8,69%), a jedna uczennica wykazuje wysokie ryzyko dysleksji. Przedstawione wyniki uwzględniają podział na płeć, a więc odsetek występowania ryzyka dysleksji tylko w grupie badanych dziewczynek (zob. tabela 3).

Tabela 3
Rozkład występowania ryzyka dysleksji w poszczególnych podskalach wśród badanych dziewczynek – wersja ogólna

DZIEWCZYNKI											
Płeć		Brak ryzyka		Występowanie ryzyka							
				Pogranicze		Umiarkowane		Wysokie		Ł ącznie	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1.	Motoryka mała i duża	19	82,6%	1	4,34%	0	0	3	13,04	4	17,39%
2.	Funkcje wzrokowe	19	82,60	1	4,34%	0	0	3	13,04%	4	17,39%
3.	Funkcje językowe- percepcja i ekspresja	19	82,60	0	0	1	4,24	3	13,04	4	17,39%
4.	Koncentracja uwagi	16	69,56	4	17,39	2	8,69	1	4,34	7	30,43

Wyniki zostały również przedstawione na wykresie, który obrazuje w sposób graficzny procent występowania ryzyka dysleksji w grupie badanych dziewczynek (zob. wykres 3).

Wykres 3 - Występowanie ryzyka dysleksji wśród badanych dziewczynek

Badanie Skalą Ryzyka Dysleksji nie opiera się jedynie na ogólnym określeniu stopnia ryzyka dysleksji. Zastosowanie tego narzędzia pozwala na diagnozę i określenie ewentualnych zakłóceń i opóźnień rozwojowych występujących w poszczególnych sferach, takich jak: motoryka mała, motoryka duża, funkcje wzrokowe, funkcje językowe w zakresie percepcji, funkcje językowe w zakresie ekspresji oraz poziom koncentracji uwagi (zob. tabela 4).

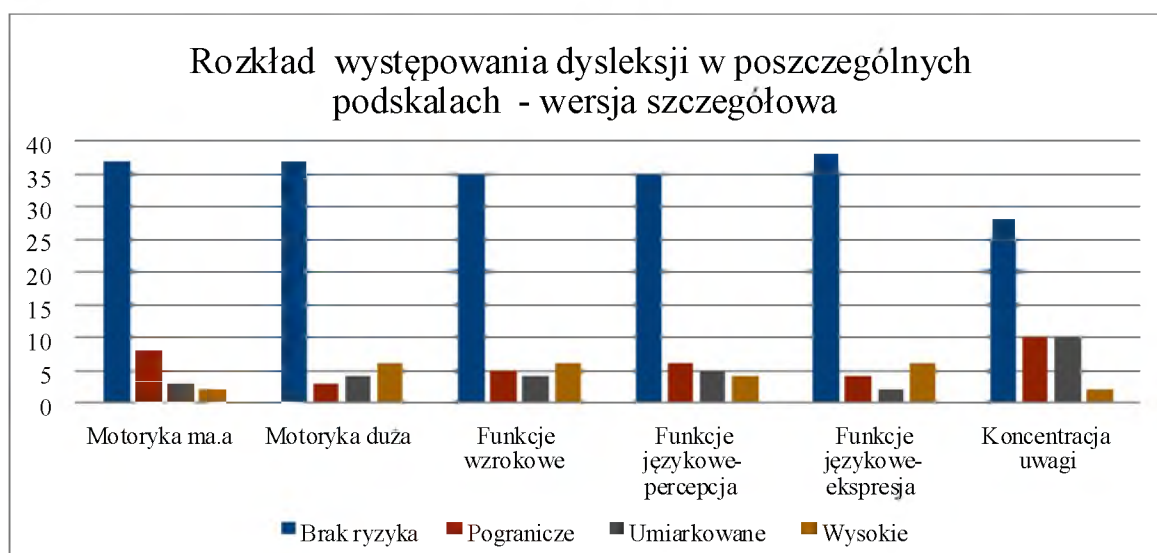
Tabela 4

Rozkład występowania ryzyka dysleksji w poszczególnych podskalach wersja szczegółowa

Funkcje		Brak ryzyka 1		Występowanie ryzyka							
				Pogranicze 2		Umiarkowane 3		Wysokie 4		Łącznie	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1.	Motoryka mała	37	74,0%	8	16,0%	3	6,0%	2	4,0%	13	26,0%
2.	Motoryka	37	74,0%	3	6,0%	4	8,0%	6	12,0%	13	26,0%
3.	Funkcje wzrokowe	35	70,0%	5	10,0%	4	8,0%	6	12,0%	15	30,0%
4.	Funkcje językowe-percepcja	35	70,0%	6	12,0%	5	10,0%	4	8,0%	15	30,0%
5.	Funkcje językowe-ekspresja	38	76,0%	4	8,0%	2	4,0%	6	12,0%	12	24,0%
6.	Koncentracja uwagi	28	56,0%	10	20,0%	10	20,0%	2	4,0%	22	44,0%

Na podstawie szczegółowej interpretacji każdej sfery wynika, iż w każdej z nich pojawiają się symptomy zagrożenia ryzykiem dysleksji. Najczęściej objawy ryzyka dysleksji obserwuje się w sferze koncentracji uwagi i dotyczą one aż 22 uczniów (44,0%). Pogranicze ryzyka dysleksji opisywanego obszaru zaznaczono w przypadku 10 uczniów (20,0%). Tyle samo uczniów wykazuje umiarkowane ryzyko dysleksji. U dwóch uczniów (2,0%) rozpoznano wysokie zagrożenie dysleksją. Kolejne sfery rozwojowe, w zakresie których odnotowano dysfunkcje, dotyczą funkcji wzrokowych oraz funkcji językowych (percepcja) i są one rozpoznane u 15 uczniów (30,0%) w każdej z tych sfer. Wysoki stopień zagrożenia dysleksją w obszarze funkcji wzrokowych odnotowano u 6 uczniów (12,0%), u 5 uczniów pogranicze ryzyka (10,0%), zaś u 4 badanych (8,0%) ryzyko umiarkowane. Z kolei w sferze funkcji językowych- percepcji, najwięcej uczniów (6 osób- 12,0%) z symptomami ryzyka uplasowało się na poziomie pogranicza, 5 uczniów (10,0%) na poziomie umiarkowanym i 4 uczniów (8,0%) na poziomie wysokim. W przypadku motoryki małej u 37 badanych (74,0%) stwierdzono brak ryzyka dysleksji, niemniej jednak pogranicze wystąpiło u 8 osób (16,0%), ryzyko umiarkowane u 3 uczniów (6,0%), a wysokie szanse wystąpienia dysleksji odnotowano wobec 2 dzieci (4,0%). Wyniki przedstawiające poziom ryzyka w motoryce dużej przedstawiają się podobnie, jak w motoryce małej. W obydwu sferach występowanie ryzyka zagrożenia dysleksją rozwojową stwierdzono wśród 13 badanych (26,0%) w każdej z grup. Należy zauważyć, że w motoryce dużej najwyższy stopień ryzyka objął 6 badanych (12,0%). Czterech uczniów (8,0%) wykazało umiarkowany stopień, a 3 pogranicze ryzyka (6,0%). Najmniejsze ryzyko dysleksji pojawia się w sferze językowej- ekspresji, na co wskazuje brak ryzyka rozpoznany wśród 38 badanych (76,0%).

Uzyskane wyniki sygnalizują wprawdzie o 12 uczniach (24,0%) mających problemy w zadaniach i umiejętnościach językowych w kontekście ekspresji, w tym o 6 badanych (12,0%) z wysokim stopniem ryzyka, niemniej jednak tylko u 2 uczniów rozpoznano umiarkowany stopień, a u 4 uczniów pogranicze ryzyka. Przedstawiona szczegółowa analiza wyników w kolejnych podskalach została zaprezentowana również graficznie na wykresie 4.

Wykres 4 - Rozkład występowania ryzyka dysleksji w poszczególnych podskalach - wersja szczegółowa

Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej powinni zwracać uwagę na to, w jaki sposób rozwijają się ich uczniowie w klasie i w odpowiednim momencie przeprowadzić diagnozę ukierunkowaną na specyficzne trudności w uczeniu się, aby ułatwić dzieciom późniejszą edukację. Równie ważne jest wprowadzenie odpowiednich ćwiczeń stymulujących rozwój dzieci. Dzieci ryzyka dysleksji są wyjątkowe i wyjątkowe są sposoby ich uczenia się, na to również nauczyciele powinni zwracać uwagę, dostosowując rodzaje zadań i uwzględniając poziom ich trudności. Należy również podkreślić, że nauczyciel edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej stanowi ważny element w życiu dziecka z zagrożeniem ryzyka dysleksji. To właśnie nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej najczęściej czasu spędza z dzieckiem, pokazuje mu sposoby uczenia się i wprowadza je w świat nauki szkolnej. Wprowadzenie dziecka ze specyficznymi trudnościami w życie szkoły

jest nietatwym zadaniem i wymaga wiele pracy i zaangażowania. Dziecko ryzyka dysleksji nie musi stać się dzieckiem dyslektycznym, wystarczy systematyczna praca i chęci ze strony dorosłych.

Bibliografia

1. Bogdanowicz M. (1994) O dysleksji czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisanii – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli. Lublin: Wydawnictwo Popularnonaukowe „Linea”.
2. Bogdanowicz M. (2007). Dysleksja problem znany czy nie znany ? Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
3. Bogdanowicz M. (2012). Ryzyko dysleksji dysortografii i dysgrafii. Gdańsk: Harmoinia universalis.
4. Krasowicz - Kupis G, (2008) Psychologia dysleksji. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA.
5. Maszke A. W. (2004) Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
6. Mickiewicz J. (2011) Dysleksja rozwojowa. Podstawy diagnozy i terapii. Toruń: Wydawnictwo „dom organizatora”.
7. Nosowska D. Kreczman- Madej R. (2010) 5 Największych problemów u dzieci. Warszawa: Przedsiębiorstwo wydawniczo-handlowe Arystoteles.
8. Pecyna M. B. (2011) Dysleksja Rozwojowa fakt i tajemnica. Opole: Wydawnictwa Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji.
9. Pilch T., Bauman, T., (2001) Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
10. Radwańska A. (2017) Jak pomóc dziecku z dysleksją. Poradnik dla rodziców i nauczycieli. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
11. Rudzińska-Rogoża A. (2001) Wspomaganie rozwoju dziecka z ryzyka dysleksji. Kraków: Implus.

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ОРТОДОНТІЇ

Карасюнок А.Є., Воронкова Г.В., Ляховська А.В., Трофименко М.В.

Полтавський державний медичний університет

Сучасна система вищої освіти ставить завдання безперервно вдосконалювати форми й методи навчання англomовних студентів. Використання методичних матеріалів, добре ілюстрованих і адаптованих, дозволяє підготувати їх до подальшої ефективної професійної діяльності.

Ключові слова: ортодонція, англomовні студенти, методичні матеріали, організація навчання.

The modern system of higher education aims to continuously improve the forms and methods of English-speaking students teaching. Using of well-illustrated and adapted methodological materials helps to prepare them for further effective professional activity.

Key words: the Orthodontics, English-speaking students, methodical materials, organization of education.

У вихованні професійного лікаря-стоматолога одне з найважливіших місць займає засвоєння предмета «Ортодонція». Поглиблене його вивчення формує й розвиває в студентів спеціальні здібності, без яких неможлива повноцінна лікувальна або науково-дослідницька діяльність майбутнього стоматолога.

Сучасна система вищої освіти ставить завдання безперервно вдосконалювати форми й методи навчання, максимально наближати його організацію до сучасних вимог, давати кожному студенту якісну й ефективну освіту [1]. Пріоритетними напрямками в розвитку вищої освіти стали особистісна орієнтація, постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту й форм, запровадження освітніх інноваційних технологій, інтеграція вітчизняної освіти в європейський і світовий освітній простір [1; 2]. Тому нині характерною рисою організації навчальної діяльності стала орієнтація в навчальному процесі на самостійну роботу – до 2/3 загального обсягу навчального часу.

Починаючи навчання з предмета, студенти вважають себе досить самостійними й не завжди відчують потребу в допомозі викладачів. Тож перше завдання, що ставлять перед собою педагоги кафедри ортодонції, – це зацікавлення студентів дисципліною як базовою для формування майбутнього спеціаліста. Викладачі навчають логічно мислити, відстоювати свою думку, займатися науковою, пошуковою й дослідницькою роботою. Та для діяльності такого рівня необхідно мати фундаментальні базові знання.

Особлива увага прикута до підготовки іноземних здобувачів вищої освіти. Оптимальним вибором на сьогодні залишається англійська мова: переважна більшість іноземних студентів тією чи іншою мірою вже володіє цією мовою, що принаймні на 1 рік скорочує тривалість навчання; англійська мова підвищує «конвертованість освіти», відкриваючи для студентів можливість стажування чи спеціалізації в країнах Західної Європи, Канади, США; переважна більшість інформаційних ресурсів Internet та інших пошуково-бібліотечних баз даних англomовні; робочою мовою переважної більшості міжнародних конгресів залишається англійська.

Ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців полягає в єдності процесу навчання й виховання, забезпеченні тісного взаємозв'язку професійного навчання з практикою. Із цих позицій, особливої ролі набуває проблема теоретичного обґрунтування й експериментального апробування відповідних технологій організації самостійної роботи здобувачів освіти. Самостійну роботу можна визначити, з одного боку, як роботу студента з навчальною літературою, що виконується поза основним розкладом занять. З іншого боку, – це постійна, цілеспрямована робота студента на заняттях, де він слухає й самостійно конспектує роз'яснення викладача.

Широке впровадження в навчальний процес на базі кафедри ортодонції нових інформаційних технологій, що базуються на комп'ютерній підтримці навчально-пізнавальної діяльності, охоплює розробку і практичне використання навчально-методичного забезпечення, ефективно застосування комп'ютерного навчання й контролю знань. Оскільки наочно-образні компоненти мислення відіграють винятково важливу роль у процесі навчальної діяльності, використання їх при поясненні й обґрунтуванні багатьох теоретичних понять виявляється надзвичайно ефективним.

Необхідно зазначити, що формування й розвиток здібностей напрямку залежить від умов, в яких відбувається